

PRINCIPY PRÁVNÍHO MYŠLENÍ

SMYSL SOUKROMÉHO PRÁVA
A JEHO PILIŘE

*Snímky slouží k orientaci posluchačů přednášek
a k činění si poznámek.
Nenahrazují přednášky, učebnice ani cvičebnice.*

verze 1.1 (2010)

© Ivo Telec, 2007

*„Nezáleží tak na právu samém, ale na duchu,
kterým ho necháme proniknouti.“*

*Bohuš Tomsa, O filosofické výchově právníka.
čsp. Bratislava, 1, 1927, s. 399.*

TEMATICKÝ OBSAH

1. smysl, účel a pilíře soukromého práva
2. civilistika
3. přirozené základy soukromého práva
4. dějiny, přítomnost a budoucnost
5. globalizace a evropeizace
6. právní povaha soukromého práva
7. mravní a ústavní základy
8. prameny
9. ochrana subjektivního soukromého práva

PŘEDZNAMENÁNÍ

- **Pojem práva:**

1. **ideje, hodnoty a účely,**
na nichž spočívají právní normy chování
2. **právní normy chování:**
  - a. **právní pravidla, *např. zákaz odcizení***
  - b. **právní principy, *např. dobrá víra***

- **Právní (právně normativní) věta**

= soubor slov, obrazů nebo jiných znaků,
např. vzorců

= literární vyjádření právní normy (nosič
právní normy)

*srv. zvukový nosič jako hmotné zachycení
hudebního díla*

*srv. knižní literární vyjádření autorského díla,
kupř. románu*

1. ČÁST

SMYSL SOUKROMÉHO PRÁVA, JEHO PILÍŘE A CIVILISTIKA

- ✓ CO JE SOUKROMÉ PRÁVO?
- ✓ CO JE OBČANSKÉ PRÁVO?

1. Subjektivní obecné soukromé právo,
(oprávnění), jež vyplývá z právního řádu
(**subjektivní** právně pojmový význam)
např. právo vlastnické
2. Soukromoprávní část právního řádu
(**objektivní** právně pojmový význam)

- **Část právního řádu, jež:**
  1. **uznává vrozená subjektivní lidská práva**
např. osobnostní právo na život
  2. **přikazuje, zakazuje nebo dovoluje lidské chování při:**
    - a. **výkonu** vrozených přirozených práv
např. při udělování svolení k zásahu
    - b. **ochraně** vrozených přirozených práv
    - c. **přiznávání nabyvatelných práv**, jejich výkonu nebo ochraně

DRUHY SUBJEKTIVNÍCH SOUKROMÝCH PRÁV

1. **osobní právo statusové**; *srv. zletilost, svéprávnost, manželství aj. osobní stav*
2. **jiná osobní práva**; *např. právo osobnostní*
3. **majetková práva**; *např. právo dědické*
  1. **práva absolutní**; *např. právo vlastnické*
  2. **práva relativní**; *právo závazkové*

PŘIROZENÝ SMYSL SOUKROMÉHO PRÁVA

- ✓ Udržování **přirozené rovnováhy** v soukromých poměrech a jejich **vyrovnávání**
srv. nájemné a hodnotu užívání bytu
- ✓ Východiskem **přirozené zákony rovnováhy a vyrovnání braní a dávání**, působící ve Vesmíru, přírodě a mezi lidmi

ÚČEL SOUKROMÉHO PRÁVA

- **Všeobecně sdílené dobro právního bezpečí soukromých poměrů lidí a právnických osob, a to stanovením:**
  1. způsobu **výkonu a ochrany** přirozených lidských práv, *např. práva osobnostního*
  2. způsobu **nabývání, výkonu a ochrany** soukromých práv
  3. soukromoprávní **odpovědnosti** za ohrožení nebo porušení přirozených aj. práv

CO CHRÁNÍ SOUKROMOPRÁVNÍ ŘÁD?

1. **subjektivní soukromé právo** (oprávnění)
2. **soukromý zájem**, je-li právně kvalifikovaný (oprávněný, právní):
  - a. **podložený právem** (✗ pouhá zvědavost):
    - i. právním jednáním (úkonem), *např. nájemní smlouvou*
    - ii. právním rozhodnutím, *např. soudu*
    - iii. zákonem, *např. o. z.*
  - b. **naléhavý**, *např. zájem na určení právního stavu*
3. **pokojný stav**, *např. noční klid* § 5 o. z.

JAK CHRÁNÍ SOUKROMOPRÁVNÍ ŘÁD?

- **Vybavením práva nárokem**
= vymahatelností (žalovatelností) práva

- **Poskytnutím ochrany:**
  1. soudem
  2. rozhodčím soudem či rozhodcem,
je-li tak vůlí stran majetkového sporu
  3. výjimečně správním úřadem, *např. ČTÚ*

SOUKROMÉ POMĚRY

1. osobní nebo majetkové všeobecné (občanské)
  2. tvůrčí 🎵
  3. hospodářské vč. soutěžních
  4. obchodní
  5. pracovní ⚡ aj., např. pojistné
-
1. **osobní stav** (status), *např. manželství*
  2. **jiné soukromé poměry**, *např. závazky*

ÚČEL A OBSAH SOUKROMOPRÁVNÍ NORMY

Např. § 39 o. z.

- Legislativně politický **účel** právní normy
- **Obsah** právní normy (příkaz, zákaz nebo dovolení)

Pravidlo zachování účelu práva

Je-li porušen obsah právní normy, přičemž účel z ní vyplývající je zachován, je **rozhodné zachování účelu za předpokladu**, že porušení obsahu **nezpůsobuje** újmu nebo **neohrožuje** veřejný pořádek.

STRUKTURA PRÁVNÍ NORMY

- **Dvojčlenná struktura**
  1. **skutková podstata** (hypotéza, antecedent)
podmiňující část, *např. poškození zdraví*
  2. **právní důsledek** naplnění skutkové podstaty
(sankce, účinek, konsekvent)
podmíněná část, *např. závazek nahradit škodu na zdraví*
- ➔ **implicitní zásada** *neminem laedere*

PILÍŘE SOUKROMÉHO PRÁVA

- **Základní právní instituce**
  1. ochrana osobnosti a rodiny
vč. osobního stavu
  2. vlastnictví
  3. závazky
  4. odpovědnost za delikty

■ Římskoprávní význam

1. *personae* (osoby)
2. *res* (věci)
3. *actiones* (žaloby)

Gaius: Institutiones
2. stol. po Kr.

IUS CIVILE

- **Základ římského práva**
právní instituce vlastnictví, držby, dědictví,
kupní smlouvy, daru, nájmu aj.
6. stol. *Corpus iuris civilis*
- **Převzetí římského práva**
12. - 16. stol. západní a střední Evropa
- **Právně dějepisný a pojmově propedeutický
význam římského práva**

PŘEVAŽUJÍCÍ EVROPSKÁ TRADICE

1. židovsko-křesťanské náboženství
2. klasická řecká filozofie
  - ↳ staroegyptská filozofie
3. římské právo

PRÁVOVĚDNÉ ZÁKLADY SOUKROMÉHO PRÁVA

- Právní věda
orientace účeloslovně-hodnotová
- ✓ Teorie “The One Right Answer“
- Otevřené právní pojmy
generální klausule dotvářené soudcovským aj.
používáním v konkrétních případech

CIVILISTIKA

■ Význam

1. obecná nauka právní
2. jedna ze zvláštních částí (odvětví) právní vědy = věda občanského práva

PRÁVNÍ VĚDA A CIVILISTIKA

- **Právní věda - obecná část**
  1. **právní metodologie**
  2. **teorie tvorby práva**
  3. **právní hermeneutika** (umění výkladu práva)
  4. **teorie právní argumentace**

- **Právní věda - zvláštní část**
  1. **privatistika**
  2. **publicistika**
  3. **konstitucionalistika**
  4. **internacionalistika**
  5. **civilistika = věda občanského práva**
  6. **komercionalistika**
  7. **právní romanistika**
  8. **kanonistika aj.**

KOMENTÁŘ

K ČESKOSLOVENSKÉMU OBECNÉMU ZÁKONÍKU OBČANSKÉMU A OBČANSKÉ PRÁVO PLATNÉ NA SLOVENSKU A V PODKARPATSKÉ RUSI.

Zpracovali a uspořádali:

UNIVERSITNÍ PROFESOR
Dr. FRANTIŠEK ROUČEK

UNIVERSITNÍ PROFESOR
Dr. JAROMÍR SEDLÁČEK

a kruh spolupracovníků:

univ. prof. Dr. BEDŘICH ANDRES, univ. prof. Dr. BOHUMIL BAXA,
univ. prof. Dr. FRANTIŠEK ČÁDA, docent Dr. KAREL GERLICH,
univ. prof. Dr. K. HERMANN-OTAVSKÝ, univ. prof. Dr. VÁCLAV HORA,
univ. prof. Dr. JAN KRČMÁR, docent Dr. VLADIMÍR KUBES,
docent Dr. ZDENEK NEUBAUER, univ. prof. Dr. AUG. RÁTH,
univ. prof. Dr. RUDOLF RAUSCHER, univ. prof. Dr. EMIL SVOBODA,
univ. prof. Dr. FRANTIŠEK ŠTAJGR, univ. prof. Dr. FRANTIŠEK WEYR.

Judikaturu zpracovali a uspořádali:

ANTONÍN HARTMANN,
odborový přednosta ministerstva spravedlnosti v. v.

KAREL SCHROTZ,
odborový přednosta ministerstva unifikací.

*Právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi převzato
zejména z druhého vydání Nástinu soukrom. práva, který
zpracovali podle díla univ. prof. Dr. E. Szladitse:*

Doc. JUDr. VLADIMÍR FAJNOR,
první prezident nejvyššího soudu.

JUDr. ADOLF ZÁTURECKÝ,
senátní prezident nejvyššího soudu.

Díl první.
(§§ 1 až 284.)

PRAHA 1935.

NÁKLADEM PRÁVNICKÉHO KNIHKUPECTVÍ A NAKLADATELSTVÍ V. LINHART
V PRAZE.

2004.

KOMENTÁŘ
K ČSL OBEČNÉMU
ZÁKONÍKU
OBCANSKÉMU

A OBCANSKÉ PRÁVO
NA SLOVENSKU
A V PODKARPATSKÉ RUSI

DR. P. ROUČEK - DR. J. SEDLÁČEK

DÍL I.
§§ 1 - 264

CODEX
Bohemia

KOMENTÁŘ
K ČSL OBEČNÉMU
ZÁKONÍKU
OBCANSKÉMU

A OBCANSKÉ PRÁVO
NA SLOVENSKU
A V PODKARPATSKÉ RUSI

DR. P. ROUČEK - DR. J. SEDLÁČEK

DÍL II.
§§ 265 - 530

CODEX
Bohemia

KOMENTÁŘ
K ČSL OBEČNÉMU
ZÁKONÍKU
OBCANSKÉMU

A OBCANSKÉ PRÁVO
NA SLOVENSKU
A V PODKARPATSKÉ RUSI

DR. P. ROUČEK - DR. J. SEDLÁČEK

DÍL III.
§§ 531 - 620

CODEX
Bohemia

KOMENTÁŘ
K ČSL OBEČNÉMU
ZÁKONÍKU
OBCANSKÉMU

A OBCANSKÉ PRÁVO
NA SLOVENSKU
A V PODKARPATSKÉ RUSI

DR. P. ROUČEK - DR. J. SEDLÁČEK

DÍL IV.
§§ 621 - 1069

CODEX
Bohemia

KOMENTÁŘ
K ČSL OBEČNÉMU
ZÁKONÍKU
OBCANSKÉMU

A OBCANSKÉ PRÁVO
NA SLOVENSKU
A V PODKARPATSKÉ RUSI

DR. P. ROUČEK - DR. J. SEDLÁČEK

DÍL V.
§§ 1070 - 1200

CODEX
Bohemia

KOMENTÁŘ
K ČSL OBEČNÉMU
ZÁKONÍKU
OBCANSKÉMU

DÍL VI.
§§ 1201 - 1209

CODEX
Bohemia

31
Kna v Americe
Dr. K. Bednář
PUBLIKACÍ VŠEHRDU ČÍSLO 76.

OBČANSKÉ PRÁVO.

ČÁST VŠEOBECNÁ.

NAPSAL

UNIV. PROF. Dr. EMANUEL TILSCH.

K TŘETÍMU VYDÁNÍ ZPRACOVAL

UNIV. PROF. Dr. EMIL SVOBODA.

1925.

NÁKLADEM SPOLKU ČESKOSLOVENSKÝCH PRÁVNÍKŮ „VŠEHRD“.
KNIHTISKÁRNA TYPUS PRAHA-SMÍCHOV.

Knihovna prof.
Dr. KARLA LAŠŤOVKY

PUBLIKACÍ VŠEHRDU Č. 125.

22-C-185
11

PROF. Dr. JAN KRČMÁŘ:

PRÁVO OBČANSKÉ.

I.

VÝKLADY ÚVODNÍ A ČÁST VŠEOBECNÁ.

III. DOPLNĚNÉ VYDÁNÍ.

NEJNOVĚJŠÍM ZÁKONODÁRSTVÍM A JUDIKATUROU DOPLNIL
PROF. Dr. BEDŘICH ANDRES.

VEŠKERÁ PRÁVA VYHRAŽENA.

SEMI-ARNO
Judicial

KNIHOVNA
vzdělání

PRAHA 1936.

NÁKLADEM SPOLKU ČESKOSLOVENSKÝCH PRÁVNÍKŮ „VŠEHRD“.
KNIHTISKÁRNA „TYPUS“ PRAHA-SMÍCHOV.

22-B-10

Prof. Dr. STANISLAV DNISTRJANSKY:

ZÁKLADY MODERNÍHO PRÁVA SOUKROMÉHO

Motto: Non multa sed multum

I bda 6

511-I

V PRAZE
NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE VĚD A UMĚNÍ
1928

8446/
7

A

VĚDECKÁ SOUSTAVA SOUKROMÉHO PRÁVA

- **Obecné soukromé právo (právo občanské)**
(droit civil, das Zivilrecht, das bürgerliches Recht); ius generale
- **Zvláštní soukromá práva s předností úpravy**
  1. právo obchodní
  2. právo cenných papírů
  3. právo pracovní ✂
  4. právo průmyslového vlastnictví ®
- **Právo soukromé mezinárodní**

SOUSTAVA PRÁVA OBČANSKÉHO

- **Přirozené zásady právní**
- **Osobní práva osobního stavu (statusová práva)**
  - a. lidí
  - b. právnických osob
- **Právní ochrana přirozeného osobnostního práva**
- **Právo rodinné**
- **Majetková práva absolutní (věcná práva, právo dědické)**
- **Majetková práva relativní (závazková)**
- **Právo deliktní**

PRÁVOVĚDNÉ METODY TVORBY SOUKROMÉHO PRÁVA

- **Zákonodárné (legislativně technické) metody**
  1. metoda souladu s **přírozenými** právy
  2. metoda **ústavní konformity**
  3. metoda **rovnosti** v soukromých právech
  4. metoda **mezinárodní a komunitární konformity**
  5. metoda **vyšší abstrakce**; *např. generální klausule*
  6. metoda **kasuistická**; *např. zvláštní skutkové podstaty*
  7. metoda **konvenčních pravidel**; *např. Legislativní pravidla vlády právní formou usnesení vlády*

DIDAKTIKA OBČANSKÉHO PRÁVA

1. metoda řešení **modelových** situací, řešení fiktivního případu (*moot*)
2. metoda **případových studií**, řešení skutečného případu (*case study*)
3. právně **klinická** metoda
4. metoda procesní **simulace** (právnícké divadlo), (*moot court*)
5. metoda odborných **stáží**
6. metoda právně **tvůrčího psaní**
7. doktrinárně **paměťová** metoda

2. ČÁST

MRAVNÍ A ÚSTAVNÍ ZÁKLADY

MRAVNÍ ZÁKLADY SOUKROMÉHO PRÁVA

- **Souběh a prolínání mravnosti a právnosti**
- **Zlatá pravidla (*aureae regulae*) soukromého práva:**
  1. **neplatnost** soukromoprávních jednání příčících se dobrým mravům; § 39 o. z.
    - ↳ **závazek vydat bezdůvodné obohacení**
z neplatného soukromoprávního jednání; § 451 an. o. z.
  2. **zákaz výkonu** soukromých práv v rozporu s dobrými mravy; § 3 odst. 1 o. z.
  3. **závazek nahradit** škodu úmyslným jednáním proti dobrým mravům; § 424 o. z.

JUDIKATRURA: PROVIZE

„Uplatnění nároku na zprostředkovatelskou odměnu za zprostředkování uměleckého zaměstnání v cizině za stavu, kdy právní předchůdce nárokovatele pouze těžil ze svého někdejšího monopolu zprostředkování umělecké činnosti ve vztahu k cizině, aniž se o získání uměleckého zaměstnání přičinil, je výkonem práva, který je v rozporu s dobrými mravy.“

Rozs. MS v Brně z 22. 5. 1998, čj.: 37 C 251/93-41.

MRAVNÍ SMYSL A SMYSL PRO KRÁSU

- **Mravní smysl**

= schopnost rozeznávat **dobro a zlo**

např. šikanu nájemce bytu pronajímatelem

- **Smysl pro krásu**

= schopnost rozeznávat **krásu**

(soulad a souzvuk) a **ošklivost**

*např. umělecké dílo, vzhled výrobku nebo obalu
výrobku (design) = průmyslový (vkusový) vzor*

SIÈGES DE DESIGNERS DESIGNERS' SEATS

Michele De Lucchi 1983

Eero Arnio 1968

Verner Panton 1960

Scolari, d'Urbino,
Lomazzi & De Pas 1967

Eero Saarinen
1956, 1957

Ludwig Mies
van der Rohe 1929

Harry Bertola
1952

Achille Castiglioni 1970

Arne Jacobsen 1957

Gerrit Rietvelt
1934

Charles Eames 1956

Danny Lane
1984

Arne Jacobsen 1958

Lissi Beckmann
1966, 1967

Hans J. Wegner
1949

Eero Arnio
1965

Gerrit Rietvelt 1917, 1918

Marcel Breuer
1925

J.F. Hardoy,
A. Bonet & J. Kurchen
1938

Ludwig Mies
van der Rohe 1929

Studio 65 1970

Charles Eames 1949

Aldo Rossi 1990

Gio Ponti 1956

Ernest Race
1950

Hans J. Wegner 1961

Michael Thonet
1959

Ettore Sottsass Junior
1972

Mart Stam
1926

SOUKROMÉ PRÁVO V OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI

- **Ústavněprávní pojem občanské společnosti**
- ✓ Česko založeno na (preamb. Ú):
  1. **úctě k subjektivním lidským právům**
  2. **zásadách občanské společnosti:**
- ✓ **zásada primátu práva soukromého nad (převážně donucujícím) právem veřejným, zejm. trestním nebo organizačně technickým (*Privatrechtsgesellschaft*)**
- ✓ **zásada právního státu (*materieller Rechtsstaat*)**
- ✓ **zásada rovnosti v soukromých aj. právech**
aj.

ÚSTAVNÍ ZÁKLADY SOUKROMÉHO PRÁVA

- **Subjektivní veřejná ústavní práva občana**
  - = státem **zformalizovaná** přirozená práva člověka

- **Přímá působnost v poměrech:**
  1. soukromých; *srv. právo na stávkou*
  2. veřejných; *srv. právo na soudní ochranu*

LITERATURA

Hurdík, Institucionální pilíře soukromého práva v dynamice vývoje společnosti. Praha 2007.

Použité snímky:

Atelier Nouvelles Images, Sièges de designers. Lombreuil
2000.

Foto:

Zátoka sv. Jiří, Kerkyra (Korfu), Řecko 2007

Shanzu Beach, Indický oceán, Keňa 2007